

Expositie 'Ijspret aan de IJssel'

Wat lijkt het alweer lang geleden dat je nog echte winters had. Geweldig was het om na schooltijd nog lekker een uurtje te schaatsen met kinderen uit de straat. Hoe bijzonder die tijd was, realiseren we ons bij een bezoekje aan de expositie 'Ijspret aan de IJssel' in het Capels Historisch Museum in het J.A. Beijerinckgemaal.

Aan de Bermweg 13 laten vader Dick en zoon Dirk Deelen tot en met april bezoekers elke zaterdagmiddag van 13.00 tot 16.00 uur graag genieten van hun hobby. En dat is alles verzamelen dat met het fenomeen ijs en de daarbij behorende ijspret te maken heeft. Heel veel aandacht is er op deze tentoonstelling voor de bekende Goudse Pijpentocht van Rotterdam naar Gouda die velen hebben gereden. Maar ook IJclub Kralingen in Rotterdam staat volop in de belangstelling in het voormalige gemaal langs de Bermweg. "Daarom", zo vertelt Dick, "is de expositie op 9 september geopend door Wim de Graaff. Deze Rotterdammer werd in 1956 Nederlands Kampioen Langebaan op de Kralingse IJbaan." De Historische Vereniging Capelle stelde talloze foto's beschikbaar. Zoals uit 1963, toen voor het laatst de Hollandsche IJssel dichtvroor.

Elke zaterdag worden twee filmpjes getoond over die winter en de bekende schaatsritten naar Gouda. In de vitrines begint het bij de oorsprong van het schaatsen: botten waarmee men eeuwen geleden het ijs op ging en een recht stuk hout met wat ijzers eraan. Dick en zijn zoon hebben zo'n 2000 schaatsen verzameld, waaronder ook kinderschaatsen. Een klein deel is te zien op de expositie, zoals de houten kruischaats die je vanaf de 17e eeuw had in vele vormen. Niet één is hetzelfde. Neem alleen al de krul aan de voorkant. Iedere schaatsenmaker in ons land had zijn eigen stijl. Kleine of grote stalen punten, prachtige zilverachtige versieringen, grote ronde open ringen, noem maar op. Dick: "Schaatsen straalden vroeger iets elitairs uit. Een dominee, baron of een industrieel had andere schaatsen dan de gewone burger, zoals de zwanenschaats."

IJclub Kralingen

En daarmee komen we op IJclub Kralingen. Wat opvalt is het groene metalen bord met de tekst: 'IJclub Kralingen geopend'. "Zodra er voldoende ijs op de baan lag hing dit bordje aan trams, zodat de mensen wisten dat ze konden schaatsen." Wijzend op een stamboek en wat munten van de IJclub (opgericht in 1879): "Het was toen een elitaire club. Die munten kocht je voor het verkrijgen van consumpties." In dezelfde vitrine liggen entreekaartjes van diverse

schaatsseizoenen.

In het museum staat een originele Koek en Zopie-tent waar je vroeger warme chocolademelk kon kopen. En natuurlijk eenmaal bij Gouda de beroemde pijpen en pijpjes van onder andere het merk Goedewaagen. Dick wijst trots op de eerste elektrische slijpmachine, afkomstig uit Hindeloopen. "Vroeger lieten de mensen hun schaatsen bij een schoenmaker of rijwielhandelaar slijpen. Die deed dat er in de winter bij." Ongetwijfeld denken bezoekers bij het zien van de collectie Goudse pijpen: 'Waar heb ik die van mij gelaten?' Zelf ben ik in 1956 met mijn oudere broer naar Gouda geschaatst en ik weet nog goed dat ik met zo'n gekruld Gouds pijpje op mijn muts terugreed. Maar waar die is? Aan de Bermweg is te zien hoe die pijpjes werden gemaakt: in Goudse pijpenmallen. "Die typische gekrulde pijpjes werden met een mal in model gebracht, in elkaar gedraaid en daarna beschilderd." Wijzend op een rijtje rechte pijpen: "Die sigarenpijpjes werden vaak beschilderd in rood/wit/blauw. In de oorlog mocht dat natuurlijk niet!" In een vitrine staat ook een hele grote etalagepijp uit 1840.

Rokvlinder

Van de Goudse pijpjes terug naar het schaatsen. Van tal van voorwerpen in de vitrines weet je niet waarvoor ze dienden. Neem de rokvlinder. "Vrouwen staken die vast onderaan

Zelfs schaatsen uit Duitsland, Engeland en Amerika

hun rok, waardoor die niet opwaaide tijdens het schaatsen." Hoe simpel kan het zijn. Heel bijzonder is de houten schaatsenkist met tekst. "Die is uit 1935. Daarin zitten nog de originele schaatsen. Nooit gebruikt en niet uit het inpakpapier gehaald." Ik dacht altijd dat schaatsen iets typisch Hollands was met al die sloten, grachten, kanalen, rivieren, singels en meren. Maar in het museum kunt u ook oude exemplaren zien uit Duitsland, Engeland, Scandinavië, België en zelfs uit Amerika. Zoals die met leren laarzen zonder voor- en achterkant. Je zag dus zo de sokken met tenen en hielen zitten. Hoezo koude voeten? In Engeland gingen ze voor zeker en zat bovenop de schaats een grote kramschroef die ze in de hak

van de schoenen draaiden. En er zijn meer unieke schaatsen te zien. Zoals die waarvan je de metalen onderkant kunt omdraaien, zodat je er afwisselend mee kon hardrijden of 'zwieren', zoals dat heette. Er liggen ook medailles, zoals van de 9 dorpentocht in de Krimpenerwaard, baanschaatsen in de Alblasserwaard, de Elfstedentocht enzovoorts. En informatie uit 1901 over IJclub Thialf in Krimpen aan de Lek. Dick en Dirk vertellen hun verhalen al jaren regelmatig in ons land. Bijvoorbeeld bij schaatsverenigingen. Uiteraard brengen ze dan allerlei schaatspullen mee. Voorlopig kunnen liefhebbers tot mei 2017 terecht in het J.A. Beijerinckgemaal in Capelle.

Bab Riem Vis

Tal van Goudse pijpen en pijpjes